

*До разової спеціалізованої вченої ради
Національної академії внутрішніх справ*

03035 м. Київ-ДСП, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Пояркова Андрія Юрійовича за темою «Доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 Право

Актуальність теми дослідження. Протидія злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, належить до пріоритетних напрямів державної кримінально-правової політики, оскільки такі кримінальні правопорушення характеризуються високим рівнем латентності й суспільної небезпеки, транснаціональністю, стійкістю кримінальних зв'язків. Сучасні форми організованої наркозлочинності активно використовують конспіративні способи діяльності, інформаційно-телекомунікаційні технології, розгалужені канали постачання та легалізації доходів, що істотно ускладнює процес збирання, перевірки й оцінки доказів у кримінальному провадженні.

Протидія діяльності організованих груп та злочинних організацій у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, забезпечення розроблення та впровадження удосконалених засобів і методів для оперативно-розшукових заходів, кримінальних процесуальних дій, спрямованих на боротьбу з відмиванням доходів, отриманих від такої діяльності, належать до основних завдань, передбачених Операційним планом заходів з реалізації у 2025-2027 роках Стратегії наркополітики на період до 2030 року, що затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2025 р. № 920-р.

З урахуванням цього, особливого значення набуває вдосконалення теоретичних і практичних засад доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями, зокрема визначення належних джерел доказів, особливостей використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій, цифрової інформації, показань учасників організованих об'єднань, а також забезпечення дотримання прав і свобод людини під час таких кримінальних проваджень.

Наведене вище свідчить про актуальність теми дисертації, виконаної А.Ю. Поярковим.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації, є достатньо аргументованими, теоретично підкріпленими та мають практико-орієнтований характер. У дисертації достатньо повно представлено наукове опрацювання основних питань доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями.

Методологічну основу дисертаційної роботи становлять загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, застосування яких відповідає поставленим завданням дослідження.

Основні результати дисертаційного дослідження А.Ю. Пояркова є аргументованими та переконливими, базуються на використанні наукових джерел, емпіричного матеріалу.

Зокрема, емпіричну базу дослідження складають зведені дані вивчення кримінальних проваджень за ст. 307–320 КК України; узагальнені результати опитувань 53 прокурорів, 95 слідчих та 115 оперативних працівників Департаменту боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України у

містах Дніпро, Київ, Львів, Одеса; аналітичні узагальнення, підготовлені Національною поліцією України, Офісом Генерального прокурора та Державною судовою адміністрацією України; статистичні та інформаційні матеріали міжнародних організацій, зокрема Управління ООН з наркотиків та злочинності (UNODC), Європейського центру моніторингу з наркотиків та наркотичної залежності (EMCDDA), Комітету експертів з оцінювання заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL), Всесвітньої митної організації (WCO).

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням теоретичних та праксеологічних засад доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями, в якому на основі аналізу чинного законодавства та правозастосовної практики розроблено нові теоретичні положення, що дають змогу розв'язати низку проблем прикладного характеру, пов'язаних із реалізацією органами досудового розслідування їх процесуальних повноважень.

Зокрема, теоретично та практично значущим є висновок автора стосовно виокремлення основних видів засобів кримінального процесуального доказування у кримінальних провадженнях щодо організованих груп та злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, до яких віднесено: (а) фактичні дані; (б) докази як єдність фактичних даних та їх джерел (показання, речові та електронні докази, висновки експертів); (в) способи отримання або способи перевірки вже отриманих доказів (СРД, у тому числі й негласні; витребування речей чи документів; отримання речей чи документів; тимчасовий доступ до речей і документів; ознайомлення з матеріалами кримінального провадження; призначення ревізій та перевірок у

кримінальному провадженні; залучення спеціаліста) (с. 24, с. 68-69).

Викликають інтерес напрацювання дисертанта в частині виявлення окремих прогалин у кримінальному процесуальному законодавстві України, які негативно впливають на ефективність доказування у кримінальному провадженні, з одночасним формулюванням пропозицій щодо усунення таких прогалин шляхом внесення змін до статей 96, 98, 102 КПК України (с. 72-76, 106-107).

Вирізняються науковою новизною положення стосовно сукупності обставин, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, вчинених організованими групами, злочинними організаціями. В цьому контексті автором цілком слушно виокремлено такі структурні елементи, як: подія злочину (предмет злочинного посягання; час, місце, спосіб злочинної діяльності); винуватість особи у вчиненні злочину; розмір і характер збуту, обсяги незаконного обігу, вид, кількість, концентрація наркотиків; характеристика особи підозрюваного, організованої групи, злочинної організації, причин та умов вчинення наркозлочинів; обставини, що обтяжують або пом'якшують покарання; завдана шкода та інші наслідки; обставини, які свідчать про незаконне походження майна; підстави для спеціальної конфіскації (с. 26, 115-117).

Позитивної оцінки заслуговує розкриття процесуальних особливостей інших обставин, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про організовані групи та злочинні організації у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (с. 175-176).

Викликають інтерес напрацювання дисертанта щодо визначення особливостей доказування у кримінальних провадженнях про організовані групи та злочинні організації у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій (с. 24-25, 28, с. 177).

Достатньо ґрунтовно розроблено положення щодо виокремлення

специфіки використання НСРД як засобів збирання доказів у кримінальних провадженнях про організовані групи та злочинні організації у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (с. 25, 206-229, 249-50).

Також заслуговують на увагу висновки і пропозиції дисертанта щодо напрямів взаємодії суб'єктів доказування з інституціями сектору безпеки й міжнародними органами під час збирання доказів у кримінальних провадженнях про вищевказані злочини (с. 29, с. 230-247).

Загалом дисертаційне дослідження А. Ю. Пояркова відрізняється аргументованістю та достатньою обґрунтованістю запропонованих висновків. Автором використано достатньо широкий спектр літературних джерел. Висновки й пропозиції науково обґрунтовані і підтверджені належними інформаційними даними.

Все це дозволяє позитивно оцінити рецензовану наукову працю, відзначити її новизну, самостійність виконання, належний теоретичний рівень.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблені у дисертації положення і рекомендації можуть бути використані та використовуються у:

науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення наукових проблем доказування у кримінальних провадженнях;

правозастосовній діяльності – у системі службової підготовки та в практичній діяльності органів досудового розслідування з метою розроблення та вдосконалення відомчих нормативно-правових актів, підготовки посібників, методичних рекомендацій;

освітньому процесі – під час підготовки та проведення лекцій, семінарських і практичних занять з курсантами та слухачами закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес України», «Доказування у кримінальному провадженні», «Криміналістика», «Розслідування окремих видів злочинів».

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у восьми наукових публікаціях, з яких три опубліковано у наукових фахових виданнях України, п'ять тез наукових доповідей на науково-практичних конференціях та круглих столах. Таким чином, автором додержано вимоги пункту 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії стосовно опублікування результатів дисертаційного дослідження.

Дотримання академічної доброчесності. Проведений аналіз тексту дисертації свідчить про дотримання автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації при використанні ідей, розробок, тверджень інших авторів; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. У праці не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Зауваження щодо змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи виконану наукову роботу А.Ю. Пояркова, варто зазначити, що дисертація не позбавлена окремих недоліків та містить деякі дискусійні положення. Зокрема, доцільно звернути увагу на таке:

1. Підрозділ 1.3 дисертаційного дослідження присвячений вивченню іноземного досвіду регламентації кримінальної процесуальної діяльності щодо злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями (сторінки 79-103 дисертації). Зокрема, у цьому підрозділі представлено порівняльно-правовий аналіз іноземного досвіду протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів.

Проведення такого аналізу загалом заслуговує позитивної оцінки, оскільки він дає змогу виявити ефективні моделі кримінально-

процесуального реагування, інструменти доказування та організаційні механізми протидії організованій наркозлочинності, що апробовані в інших правових системах. Водночас такий аналіз потребує більш системного й детального обґрунтування можливості імплементації відповідних підходів у національну правову систему. Зокрема, в дисертації недостатньо розкрито критерії відбору тих зарубіжних правових рішень, які потенційно можуть бути адаптовані до українських умов, а також не повною мірою враховано відмінності у структурі кримінального процесу, моделі кримінальної юстиції, рівні гарантій захисту прав людини та балансі між публічними інтересами держави і приватними правами особи.

2. Автор цілком слушно приділяє увагу предмету доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями (розділ 2). Зокрема, в дисертації запропоновано розширене тлумачення предмета доказування у кримінальних провадженнях щодо злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, учинених організованими групами чи злочинними організаціями, яке загалом є обґрунтованим і відображає специфіку цієї категорії кримінальних правопорушень. Водночас окремі елементи сформульовано надмірно деталізовано та частково змішано з криміналістичними характеристиками злочину й оперативно-розшуковими завданнями, що може призводити до розширювального розуміння процесуального предмета доказування порівняно з його нормативним закріпленням. Зокрема, включення до структури предмета доказування широкого кола соціальних наслідків, характеристик злочинного середовища потребує чіткого розмежування між обставинами, які обов'язково підлягають встановленню в межах кримінального процесу, та відомостями, що мають допоміжне кримінологічне або профілактичне значення.

3. У підпункті 2.2.3. «Причини та умови вчинення злочинів» автор пропонує доповнити ст. 91 КПК України положенням про обов'язкове

доказування причин і умов учинення кримінального правопорушення (сторінка 160 дисертації). Така пропозиція заслуговує на увагу, однак потребує додаткового обґрунтування. Необхідно чіткіше визначити процесуальний статус таких обставин, межі їх доказування, суб'єктів збирання відповідної інформації та правові наслідки їх невстановлення, оскільки традиційно причини й умови злочинності належать переважно до сфери кримінологічного аналізу та профілактичної діяльності держави, а не безпосередньо до предмета доказування у конкретному кримінальному провадженні. Без такого розмежування існує ризик надмірного ускладнення доказової діяльності та розмиття процесуальних стандартів доведення вини особи.

4. Попри наявність у роботі низки обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики у сфері доказування злочинів, пов'язаних з організованим обігом наркотичних засобів, у дослідженні недостатньо розкрито механізми їх безпосереднього впровадження у законотворчу діяльність.

Висловлені зауваження стосуються окремих аспектів, за своїм змістом здебільшого носять дискусійний або рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертація Пояркова Андрія Юрійовича на тему «Доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового завдання, що має істотне значення для розвитку науки кримінально-процесуального права та удосконалення правозастосовної практики. Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення

разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами), і автор дисертації – Поярков Андрій Юрійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем
запобігання кримінальним правопорушенням
навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Єгор НАЗИМКО

Підпис головного наукового співробітника науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора Єгора НАЗИМКА засвідчую:

Т.в.о начальника ВДСД

Вікторія МЕЛЬНИК